

WIE WERPT DE EERSTE STEEN?

2026-11-04

Lezen:

Johannes 8:1-10

Inleiding

In dit gedeelte wordt een vrouw midden in de menigte geplaatst. Zij is publiekelijk aangeklaagd en lijkt geen mogelijkheid te hebben om zich te verdedigen. Toch blijkt al snel dat niet alleen zij wordt onderzocht. Ook degenen die haar beschuldigen, komen in het licht te staan.

Deze geschiedenis spreekt over schuld, recht, schaamte en genade. Zij laat zien hoe gemakkelijk mensen de zonde van een ander scherp kunnen aanwijzen, terwijl zij hun eigen hart buiten beeld houden. Tegelijk laat dit gedeelte zien hoe Jezus met waarheid en bewogenheid handelt. Hij neemt de zonde ernstig, maar Hij laat de mens ook niet over aan de macht van beschuldiging en wanhoop.

Lees deze verzen rustig door. Let op de bewegingen van de personen, op hun woorden en op de momenten waarop Jezus zwijgt of juist spreekt. Juist daarin wordt veel zichtbaar.

Bijbelstudie

Jezus gaat naar de Olijfberg en komt de volgende morgen vroeg terug in de tempel. Daar verzamelt zich veel volk. Jezus gaat zitten en onderwijst hen. Het tafereel begint dus niet in een verborgen omgeving, maar op een openbare plaats waar mensen samenkomen om naar Hem te luisteren. Terwijl Hij onderwijs geeft, wordt een vrouw bij Hem gebracht. Zij is op overspel betrapt en wordt midden tussen de aanwezigen geplaatst.

Dat “midden” is veelzeggend. De vrouw wordt niet als persoon benaderd, maar als een zaak die aan Jezus moet worden voorgelegd. Haar schaamte wordt openbaar gemaakt. Zij krijgt geen ruimte om zich terug te trekken. De schriftgeleerden en farizeeën spreken over haar misdaad en verwijzen naar de wet van Mozes. Hun vraag lijkt godsdienstig en ernstig: wat zegt Jezus hierover?

Toch maakt Johannes duidelijk dat hun bedoeling niet zuiver is. Zij stellen hun vraag om Jezus te verzoeken en een aanleiding te vinden om Hem te beschuldigen. De vrouw is voor hen blijkbaar ook een middel geworden in hun strijd tegen Jezus. Haar nood staat niet werkelijk centraal. Zij

gebruiken haar situatie om Jezus in een moeilijke positie te brengen.

Hun redenering lijkt op het eerste gezicht sluitend. Als Jezus de wet bevestigt, kunnen zij Hem wellicht in moeilijkheden brengen. Als Hij de vrouw vrijspreekt van de voorgestelde straf, kunnen zij Hem beschuldigen van ongehoorzaamheid aan de wet. Zij verwachten kennelijk een antwoord waarmee zij Hem kunnen vastzetten. Hun vraag klinkt ernstig, maar achter die vraag staat een verborgen agenda.

Jezus antwoordt aanvankelijk niet. Hij buigt Zich neer en schrijft met Zijn vinger in de aarde. De tekst vertelt niet wat Hij schrijft. Dat moeten wij daarom ook niet invullen. Het zwijgen van Jezus is echter niet betekenisloos. Hij laat Zich niet opjagen door de vraagstellers. Hij weigert mee te gaan in hun tempo en in hun manier van omgaan met deze vrouw. Zijn houding maakt duidelijk dat een scherpe vraag niet automatisch uit een oprecht hart voortkomt.

De aanklagers blijven vragen. Zij willen een direct antwoord afdwingen. Dan richt Jezus Zich op en spreekt Hij één zin: degene onder hen die zonder zonde is, moet als eerste de steen op haar werpen. Jezus ontkent daarmee niet dat overspel zonde is. Hij noemt de vrouw niet onschuldig en maakt de ernst van de situatie niet kleiner. Maar Hij legt de vraag terug bij de mensen die haar aanklagen. Wie een ander als schuldige voor zich neerzet, moet ook bereid zijn zelf in het licht te staan.

De woorden van Jezus keren de situatie om. Eerst stond de vrouw in het midden en waren de aanklagers de beoordelaars. Nu worden ook de aanklagers door de uitspraak van Jezus aangesproken. Hij vraagt niet of zij werkelijk nooit een fout hebben gemaakt. Zijn woorden raken hun hele bestaan: kunnen zij, als zondige mensen, optreden alsof zij zelf buiten het oordeel staan? Wie een steen wil werpen, moet beseffen wat het betekent om zelf voor God en voor de waarheid te staan.

Opnieuw buigt Jezus Zich neer en schrijft in de aarde. Ook nu weten wij niet wat Hij schrijft. De aandacht verschuift daardoor nog sterker naar de uitwerking van Zijn woorden. De aanklagers horen Hem en worden door hun geweten overtuigd. Zij vertrekken één voor één, te beginnen bij de oudsten en daarna de anderen. Niemand blijft staan om de vrouw te veroordelen.

Het geweten is hier geen vaag gevoel van ongemak. De mensen worden in hun binnenste geraakt door wat Jezus zegt. Zij kunnen hun beschuldiging niet langer volhouden alsof zij zelf geen schuld kennen. Hun vertrek laat zien dat de confrontatie met Jezus niet alleen informatie geeft, maar mensen ook ontmaskert. Zij kwamen om een ander aan te klagen, maar ontdekken dat zij zelf niet buiten de kring van schuld staan.

Dat de oudsten als eersten vertrekken, kan wijzen op hun langere levenservaring en grotere verantwoordelijkheid. Hoe dan ook: niemand blijft over. Niet één van hen kan voor Jezus blijven staan als iemand die zonder zonde is. Dat is een ernstige waarschuwing voor ieder die graag het kwaad bij anderen aanwijst. Het is mogelijk om recht te spreken over een ander en tegelijk blind te zijn voor de houding van het eigen hart.

Dan blijft Jezus alleen achter met de vrouw. Zij staat nog steeds in het midden. De menigte en de aanklagers zijn verdwenen, maar haar situatie is nog niet afgedaan. Jezus richt Zich op en vraagt waar haar beschuldigers zijn. Hij vraagt of niemand haar veroordeeld heeft. Dat is geen onverschillige vraag. Hij ziet haar als mens en spreekt haar persoonlijk aan: "Vrouw." Zij is niet langer slechts een dossier of voorbeeld in een debat.

De vraag van Jezus maakt duidelijk dat de aanklagers hun plaats hebben verlaten. Niemand heeft haar veroordeeld. Op dit punt eindigt het gekozen gedeelte. Daarom moeten wij niet verder gaan dan de tekst. We lezen hier wel dat Jezus haar niet behandelt zoals de aanklagers dat deden. Hij vernederde haar niet, gebruikte haar niet en liet haar niet eenvoudig verdwijnen in de menigte.

Tegelijk betekent dit niet dat Jezus de zonde goedpraat. Zijn woorden aan de aanklagers waren juist zo indringend omdat Hij de waarheid over zonde kent. Genade is in dit gedeelte geen goedkoop wegwuiven van schuld. Jezus brengt eerst de beschuldigers onder het oordeel van hun eigen geweten. Hij laat zien dat ieder mens zichzelf moet laten onderzoeken.

Dit gedeelte nodigt ons daarom uit tot twee houdingen. Enerzijds moeten wij de ernst van zonde niet verdoezelen. Anderzijds mogen wij niet doen alsof wijzelf buiten de nood van de zonde staan. In een gesprek, in een gezin, op het werk of binnen de gemeente kan de houding van de schriftgeleerden en farizeeën gemakkelijk herkenbaar worden: de fout van een ander wordt breed uitgemeten, terwijl de eigen motieven verborgen blijven.

Jezus brengt een mens niet tot herstel door vernedering en publieke beschuldiging. Hij brengt mensen in de waarheid. Dat begint met de erkenning dat niemand zich boven een ander kan plaatsen. Wie naar deze geschiedenis luistert, wordt daarom niet alleen gevraagd: "Wat vindt u van deze vrouw?" maar ook: "Wat gebeurt er met u wanneer Jezus u aanspreekt?"

Vragen

1. Welke betekenis heeft het dat Jezus vroeg in de morgen in de tempel komt en daar de mensen onderwijst?
2. Wat zegt de manier waarop de schriftgeleerden en farizeeën de vrouw bij Jezus brengen over hun houding tegenover haar?
3. Waarom is hun vraag aan Jezus niet zo oprecht als zij aanvankelijk lijkt?
4. Wat valt u op aan het zwijgen en het schrijven van Jezus?
5. Hoe verandert de uitspraak van Jezus over het werpen van de eerste steen de situatie?
6. Wat leert het vertrek van de aanklagers, van de oudsten tot de laatsten, over het geweten?
7. Waarin kunt u zelf het gevaar herkennen dat u de zonde van een ander scherper ziet dan uw eigen zonde?
8. Wat laat Jezus' vraag aan de vrouw in vers 10 zien over de manier waarop Hij met haar omgaat?